

## מדוע יש קרבן חטאת ביו"ט ואין קרבן חטאת בשבת?

(1) בפרשת פנחס מוזכרים קרבנות של שבת ויום טוב. בכל המועדים נאמר שיש שער עזים אחד לחטאת. אך לגבי חג השבועות נאמר כדלהלן:

[א] במדבר כח, פסוקים כז, ל

(כז) והקרבנם עולה לריח ניחח לה' פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה: (ל) שער עזים אחד לכפר עליכם:

[ב] בעל הטורים במדבר כח, ל

בכולם נאמר "לחטאת", חוץ מעצרת, בשביל שניתנה בו תורה, שמכפרת על לומדיה.

(2) מקורו של בעל הטורים הוא מהירושלמי;

[ג] ירושלמי ר"ה פ"ד סוף ה"ח

בכל הקרבנות כתיב "חטא" ובעצרת אין כתיב "חטא",  
אמר להן הקב"ה, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם.

(3) הבה נשווה איך מוזכר קרבן שבועות בפרשת אמור;

[ד] ויקרא כג, יח-יט

(יח) והקרבנם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עלה לה' ומנחתם ונספיקם אשה ריח ניחח לה': (יט) ועשיתם שער עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים:

(4) הרי שם כן מזכיר "לחטאת", ודלא כנאמר בפרשת פנחס. וזו לכאורה קושיא גדולה על דברי בעל הטורים.

(5) אך נתבונן בדברי רש"י שם;

[ה] רש"י ויקרא כג, יט

ועשיתם שער עזים - יכול ז' כבשים והשעיר האמורים כאן [פסוקים יח-יט] הם ז' הכבשים והשעיר האמורים בחומש הפקודים [משבצת א]  
כשאתה מגיע אצל פרים ואילים אינן הם. אמור מעתה, אלו לעצמן, ואלו לעצמן. אלו קרבו בגלל הלחם, ואלו למוספין.

(6) הרי שניתן ליישב שקרבנות של שבועות בפרשת אמור הם בגדר אחר ["בגלל הלחם"], ולא באים מחמת חובת היום.

(7) מדוע בכלל בימים טובים מביאים קרבן חטאת? איזה חטא נעשה ביום טוב? המהר"ל האיר עינינו בנקודה זו;

[ו] מהר"ל חידושי אגדות שבועות ט. [ד, יב:]

הקרבן הוא הקרבנות אל השם יתברך, אשר הוא מביא אליו הקרבן, כמו שמורה לך שם "קרבן". וכאשר יש קירוב והשבה אל השם יתברך, אשר הוא בעל המעלה בלי חסרון, מסולק מאתו כל חסרון והעדר המצורף אליו, שהוא החטא. וזהו סוד הקרבן כמו שבארנו במקומו, שהוא השבת העלול אל עלתו יתברך על ידי הקרבן שמתקרב אליו העלול, וזה מסלק כל חטא המצורף אליו... לכן בכל יום שיש בו קדושה ומעלה, כמו החגים הקדושים ור"ח, יש בו קרבן חטאת, כי הימים האלו יש בהם קדושה, לכן הם מיוחדים לסלק החסרון ולהתקרב ולשוב אל הש"י... ובה יש הסרה לחטא, שהוא הריחוק מן השם יתברך, ובשביל זה יש קירוב גמור אל השם יתברך, והקירוב הזה עצמו הוא סלוק ההעדר.

(8) הרי הזמן של התקרבות אל ה' הוא הזמן של כפרת החטא. וזה מוביל את המהר"ל לשאלה הבאה;

[ז] המשך דברי המהר"ל שם

ואל תשאל משבת, שהוא יום קדוש, ואין בו חטאת?

(9) לפני שנראה את תשובת המהר"ל, נעניין במהותה של השבת, שהיא נועדה להורות על חידוש העולם;

[ח] חינוך מצוה לא

מערערי מצוה זו נשל עבדת... ונקבע בלבבינו אמונת חידוש העולם, כי נעשת ימים ענשה העם וגו':

(10) הנחה זו מביאה אותנו לשאלה והתשובה הבאות;

[ט] תפארת ישראל פ"מ

ואם תאמר, ולמה באה ההוראה על שהוא יתברך פועל הכל במה שהאדם נח ביום השביעי, אדרבא יש לעשות מלאכה כל ששה ימים, וזה יהיה הוראה כי הוא יתברך פעל הנמצאים בששת ימים.  
ואין זה קשיא, כי ההוראה היא בשבת להודיע כי הוא יתברך פעל הכל והשלים הכל... כי השביתה מורה על ההשלמה, והשם יתברך כיון ששבת יש בפועלו ההשלמה. ולפיכך השם יתברך אשר שבת ביום השביעי מכל מלאכתו מורה דבר זה שמלאכתו בשלמות ואין עוד חסרון, וכיון שאין חסר דבר שייך בזה שביתה.

(11) הרי השבת לא רק מורה שה' ברא את העולם, אלא שה' ברא עולם מושלם, כפי שנראה;

[י] שמות כ, ט [ורש"י]

ששת ימים מעבד ועשית כל מלאכתך: כשתבוא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה

[יא] באר הגולה באר השני [רב:]

כי השבת הוא שהשם יתברך ברא העולם והשלים אותו, לכן צוה השם יתברך שישבות האדם ביום הזה ששבת השם יתברך ממלאכתו, והשלים אותו. ולא יאמר אף כי השלים העולם, הוא עולם חסר בדבר מה. ועל זה בא עונג שבת, לומר כי השם יתברך השלים העולם, ולא נמצא חסרון כלל, רק הכל הוא בעונג והשלמה. ומפני כך ראוי שיהיה מקיים ג' סעודות בשבת, כי אם לא יאכל סעודה בלילה כאשר נכנס שבת, א"כ יש כאן חסרון, שכן דרך האדם שיאכל סעודה בלילה, כאשר יכנס שבת. ואם לא יאכל שני סעודות ביום גם כן, היה זה חסרון, ואין ראוי שיהיה חסרון בשבת. ולפיכך יש לאכול ג' סעודות, דהיינו אחת בלילה כמו שדרך לאכול בלילה, ושתיים ביום, שלא יהיה לאדם חסרון בשבת, שעל זה באה מצות שבת, כי הכל נברא בהשלמה מן השם יתברך.

(12) וכידוע שבת היא "מעין עוה"ב", וכמו שאמרו חכמים:.

[יב] ברכות נז:

חמשה אחד מששים, אלו הן; אש, דבש, ושבת, ושינה, וחלום; אש אחד מששים לגיהנם, דבש אחד מששים למן, שבת אחד מששים לעולם הבא, שינה אחד מששים למיתה, חלום אחד מששים לנבואה

(13) הבה נראה את ההכרח שיהיה עולם הבא, ובשום פנים ואופן אי אפשר שיהיה העוה"ל בלבד;

[יג] דרך חיים פ"ד מי"ז

לפיכך פשוט וברור ואין ספק בזה כלל שאז [לעוה"ב] יהיה עולם שלם בשלימות. כי הדבר שהדעת מחייב שיהיה פעולה שלימה, הוא העולם, מן הפועל שהוא שלם, הוא השם יתברך. כי כפי מדריגת הפועל, כך הוא פעולתו. ואם לא היה רק עולם הזה, והיה העולם חסר, אין ראיה פעולה זאת לפועל השלם, שהוא השם יתברך, שהוא שלם בתכלית השלימות. כי התבאר בראיות ברורות כי הפעולה יש לה התיחסות אל הפועל, כמו שתראה בדברים הטבעיים שיש לפעולה התיחסות אל הפועל. כי הפועל שהוא חס, מוליד חמימות. ופועל שהוא קר, מוליד קרירות. וכל אחד מוליד בדומה לו וכיוצא בו. ומעתה איך אפשר שיהיה העולם הזה בלבד מן השם יתברך, והוא אינו דומה ומתיחס לו. כי הנבראים שבו כולם מתים, והוא יתברך הפועל חי וקים לעולם. והנבראים שבעולם הזה יש להם שם אכילה ושתייה פריה ורביה, והפועל, הוא השם יתברך, אין בו כל המדות האלו. ואף אם תאמר כי אי אפשר שיהיה הנברא חס וחלילה דומה אל הבורא, מכל מקום דבר כמו זה, שאין כאן שום התיחסות, דבר זה אי אפשר.

(14) וכן כתב קודם לכן בדר"ח, ובנצח ישראל;

[יד] דרך חיים פ"ג מט"ז

ומפני שהזכיר רבי עקיבא מן הנהגת העולם, שהאדם ניתן לו רשות לחטא, והשם יתברך נפרע אחר כך מן האדם, ודבר זה חסרון בעולם בודאי, ואין ראוי לומר שזה תכלית העולם, כי הוא יתברך שהוא שלם בתכלית השלימות, לכך אי אפשר לומר שברא את העולם לתכלית זה, כי אין זה תכלית טוב, ומן הטוב לא יצא רק הטוב. ועל זה אמר 'והכל מתוקן לסעודה', והסעודה הזאת היא השלימות לגמרי, כי האדם כאשר יסעוד, על ידי הסעודה מעלים חסרונם עד שלא נמצא אצלו חסרון. ולכך אמר 'והכל מתוקן לסעודה', הוא השלמת העולם עד שיהיה שלם בלא חסרון, ותהיה הסעודה איך שתהיה, הכונה בזאת הסעודה השלמת המציאות, עד שיושלם בלא חסרון. וזהו בודאי לעולם הבא, שאז יהיה העולם בשלימות בלא חסרון

[טו] נצח ישראל פ"ט [תכד:]

"מזמור שיר ליום השבת וכו'" [תהלים צב, א-טז]. ולא מצאנו בכל המזמור הזה שנוזכר יום השבת שאמר "מזמור שיר ליום השבת". אבל מפני כי השבת בו השלים השם יתברך העולם, ומפני כי יש שהם אומרים כי נמצא דברים שהם חסרון בעולם, ובפרט שיש צדיק ורע, רשע וטוב לו, ודבר זה יחשב חסרון. ועל זה אמר [שם פסוקים א-ב] "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה". כי יש להודות השם יתברך על שלימות הבריאה, ושלא ימצא חסרון בבריאה, רק הכל בהשלמה. ומפני כי השלמה הזאת אינה רק מצד עולם הבא, ועל ידו יושלם הכל... לכך אומר 'מזמור שיר ליום השבת', ופירשו ז"ל [תמיד לג:]: ליום שכולו שבת, והוא מנוחה לחי עולמים. כי אף אם נראה בעולם הזה דבר מה שהוא חסרון, אבל מצד עולם הבא יושלם הכל... ואמר 'טוב להודות לה'... כי ההודאה שהכל הוא אל השם יתברך... ובשבת, שהכל ברא בעשית ימי בראשית, והשלים הבריאה ביום השבת, לכך אמר 'מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'."

(15) וכן כתב הרמח"ל;

[טז] מסילת ישרים פ"א

תראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעולם הזה. כי מה הם חיי האדם בעולם הזה, או מי הוא ששמח ושליו ממש בעולם הזה. ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורבהם עמל ואון' [תהלים צ, י]. בכמה מיני צער וחלאים ומכאובים וטרדות, ואחר כל זאת, המות. אחד מני אלף לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלוח אמיתית. וגם הוא, אילו יגיע למאה שנה כבר עבר ובטל מן העולם.

ולא עוד, אלא שאם תכלית בריאת האדם היה לצורך העולם הזה, לא היה צריך מפני זה שתנופח בו נשמה כל כך חשובה ועליונה, שתהיה גדולה יותר מן המלאכים עצמם. כל שכן שהיא אינה מוצאה שום נחת רוח בכל עינוגי זה העולם... כי אין הנשמה אוהבת העולם הזה כלל, אלא אדרבא מואסת בו. אם כן ודאי לא היה בורא הבורא יתברך בריאה לתכלית שהוא נגד חוקה ונמאס ממנה. אלא בריאתו של האדם למצבו בעולם הבא היא. ועל כן ניתנה בו נשמה זאת, כי לה ראוי לעבוד, ובה יוכל האדם לקבל השכר במקומו וזמנו.

(16) והואיל ושבת היא מעין עוה"ב, לכך בשבת אין שום חסרון כלל.

(17) ביטוי מובהק ליסוד זה נמצאים בדברי הפחד יצחק שלפנינו;

[יז] פחד יצחק שבת יא, ב

הנה בפרשת מענשה בראשית נאמר בכל עשית ימי המענשה "ויהי ערב ויהי בקר". אבל ביום השביעי לא נזכרה כלל מציאותה של הלילה. ומנהג ישראל קדושים לומר "גומ' שבת" בין ביום בין בלילה. בהבדל משאר הימים שאומרים בהם "צפרא טבא", "ערבא טבא", וכדומה.

(18) החטא הוא חסרון, וכמו שמבואר לפנינו;

[יח] ג"א במדבר פכ"ח אות יא

לשון 'חטא' פירושו חסרון, כדכתיב (בראשית לא, לט) "אנכי אחטנה מידי תבקשנה", "קולע אל השערה ולא יחטא" (שופטים כ, טז), "והיה אני ובני שלמה חטאים" (מ"א א, כא). פירוש, החסרון מן העבירה שעשה, יביא קרבן זה עליו... אם כן הקרבן מסלק החסרון, כמו שהוא בכל חטאת, שנקרא 'חטאת' שהוא מכפר ומסלק החסרון.

(19) מעתה נענין בתשובת המהר"ל מדוע אין קרבן חטאת בשבת;

[יט] תשובת המהר"ל בח"א לשבועות ט. ד, יג.

כי זהו מפני שהוא יום מנוחה, יום שהכל מתקן, בפרט מעשה האדם, ואין ראוי לתקן חסרון ביום המתקן. וכמו שאסור כל תקון ביום הזה, ולכך אין חטאת בשבת.

(20) וכן השריש הרמב"ן;

[כ] רמב"ן במדבר כח, ב

אין במוספי השבת חטאת כשאר כל המוספין, מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום, והמשכיל יבין.

(21) לכך רק בשבת אומרים "שבת שלום", ו"שלום" הוא מלשון שלימות.

(22) כמו שלא אומרים "לילה טוב" בשבת, כך אין קרבן חטאת בשבת.